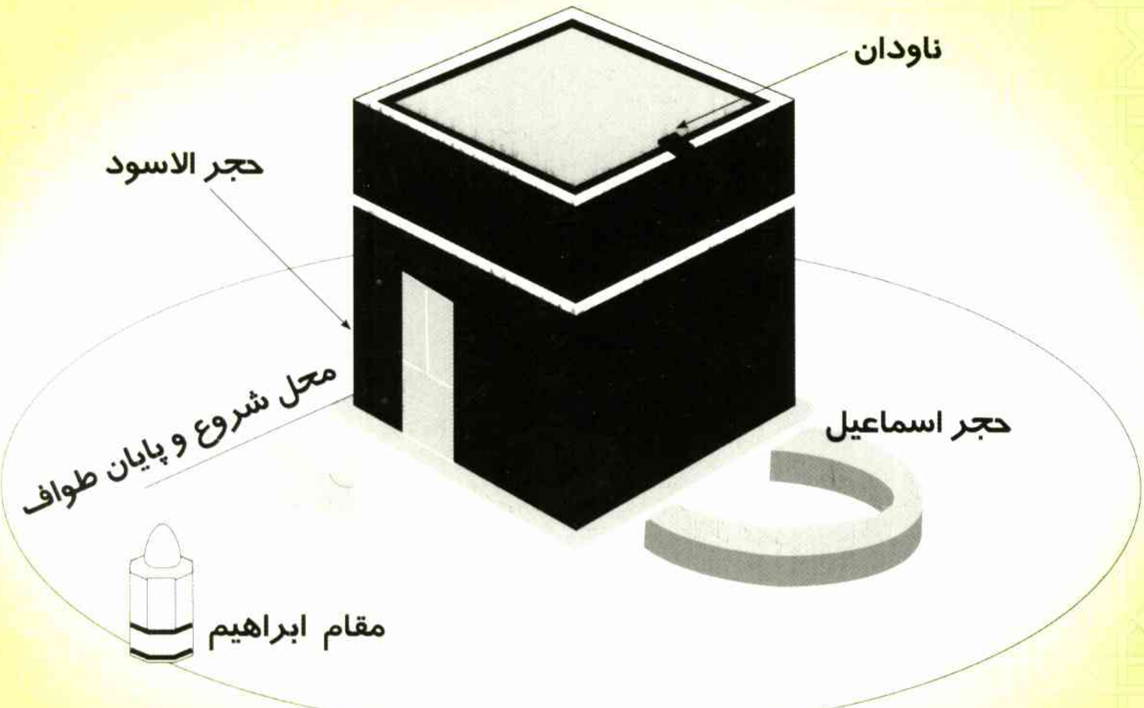
پایه ی چهارم ابتدایی

روزه و حج

سطح دو



تألیف : گروه احکام

نام کتاب : روزه و حج

ناشر : مردم سالاری
مولف : گروه احکام مکتب‌خانه‌های جنوب
طراح و صفحه آرا : نشر احسان
نوبت چاپ : اول ۱۳۸۹
شمارگان : ۵۰۰۰ جلد
قیمت : ۶۶۰۰ ریال
شابک : ۱-۲۹-۵۳۳۹-۶۰۰-۹۷۸

عنوان و نام پدید آور	روزه و حج /تالیف گروه احکام مکتب‌خانه‌های جنوب؛ تصویرگر نشر احسان.
مشخصات نشر	تهران: مردم‌سالاری، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	۲۰ص. مصور (رنگی).
شابک	۶۶۰۰ ریال : ۱-۲۹-۵۳۳۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیپا
یادداشت	عنوان روی جلد: روزه و حج: پایه‌ی چهارم ابتدایی سطح دو.
یادداشت	گروه سنی: ج.
عنوان روی جلد	روزه و حج: پایه‌ی چهارم ابتدایی سطح دو
موضوع	تعلیمات دینی سنی -- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
موضوع	روزه
موضوع	حج
شناسه افزوده	نشر احسان
شناسه افزوده	گروه احکام مکتب خانه‌های جنوب
رده‌بندی دیویی	۱۳۸۹ ۸۱۴ر۲۹۷/۳۵
شماره کتابشناسی ملی	۲۰۴۱۱۷۴

((بر اساس منابع اهل سنت))

بسم الله الرحمن الرحیم

پایه چهارم ابتدایی

روزه و حج

تألیف : گروه احکام

آنچه در این شماره می خوانیم

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ١٨٣﴾ [بقره: ۱۸۳]



اهمیت روزه



روزه یکی از ارکان اسلام می باشد و در سال دوم هجرت واجب شد که در تقویت ایمان شخص مسلمان تأثیر بسزایی دارد، یعنی ما می توانیم با روزه، خود را در برابر فریب های شیطان حفظ کنیم و از کارهای زشت و بد دوری جوییم.

روزه عبارت است از اینکه ما شب قصد کنیم که فردا روزه بگیریم و از طلوع فجر (اذان صبح) تا غروب خورشید (اذان مغرب) از خوردن و نوشیدن خودداری نماییم.

رسول الله ﷺ می فرماید: «الصیام جُنَّةٌ» «روزه سپر است».

ما در این ماه، بندگی کردن خدا را تجربه می کنیم و سعی می کنیم دستورات خدا و پیامبر بزرگوارش را انجام دهیم. در این ماه درهای بهشت باز و درهای جهنم بسته می شوند و شیطان در غل و زنجیرمی‌افتد و نمی‌تواند به روزه داران واقعی ضرری برساند و آنها را فریب دهد. و در این ماه رحمت خداوند بر بندگانش سرازیر می گردد.

البته باید بدانیم که روزه داری تنها این نیست که نخوریم و ننوشیم، بلکه باید تمام اعضای بدنمان مثل چشم، گوش، زبان و ... نیز روزه باشند. یعنی دروغ نگوییم، تهمت نزنیم و به دیگران اذیت و آزار نرسانیم و به پدر و مادر خود کمک کنیم و به دیگران ـ مخصوصاً پدر و مادر ـ احترام بگذاریم.

پس دوستان عزیز اگر می خواهیم خدا ما را دوست داشته باشد و روزه‌ی ما را قبول کند، باید آن گونه روزه بگیریم که رسول الله ﷺ روزه می گرفتند.

کار در کلاس

۱- روزه در چه سالی واجب شد؟
۲- آیا روزه داری تنها به نخوردن و نیاشامیدن ختم می شود؟
۳- حدیث پیامبر ﷺ در مورد روزه را حفظ نمایید؟

کار در خانه

۱- روزه را تعریف کنید.
۲- آیا قصد و نیت برای روزه گرفتن لازم است؟
۳- اهمیت روزه را بیان کنید.

﴿ شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ ﴾ [بقره: ۱۸۵]



شروع و پایان رمضان

برای اینکه بدانیم رمضان چه موقع شروع می شود دو راه وجود دارد:

۱. رؤیت (دیدن) هلال ماه رمضان

با پیدا شدن هلال ماه شب اول رمضان، ماه مبارک رمضان شروع می شود و فردای آن شب رمضان است و ما روزه می گیریم. پیامبر ﷺ فرمود: «صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ» «وقتی ماه شب اول رمضان را رؤیت گردید روزه بگیرید».



۲. کامل شدن سی روز ماه شعبان

اگر به دلیلی در غروب ۲۹ شعبان ماه را ندیدیم وقتی سی روز ماه شعبان (که ماه قبل از رمضان است) کامل شد رمضان شروع می شود.

پایان رمضان نیز به دو صورت ثابت می شود:

۱. رؤیت هلال ماه شوال: ماه شوال ماه بعد از رمضان است. وقتی در غروب روز ۲۹ رمضان ماه را دیدیم روز بعد از آن عید است و رمضان به پایان می رسد. پیامبر ﷺ در این باره فرمود: « وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ » وقتی هلال شب اول شوال را رؤیت کردید افطار کنید.

۲. کامل شدن سی روز ماه رمضان: اگر در غروب روز ۲۹ رمضان ماه را ندیدیم روز بعد را روزه می گیریم تا رمضان ۳۰ روز شود و روز بعد از آن عید می باشد و روزه در آن روز حرام است.

کار درکلاس

۱- چگونه شروع رمضان برای ما ثابت می شود؟
۲- پایان رمضان چگونه برای ما ثابت می شود؟

کار در خانه

۳-۱- احادیث این درس را حفظ کنید.

درس ۳

نکات مهم در روزه داری

دانش‌آموزان عزیز اگر بخواهیم روزه‌ی ما کامل باشد باید همانند رسول الله ﷺ روزه بگیریم.

چند مورد از آداب روزه

۱. خوردن سحری:

بهتر است سحری اندکی قبل از طلوع فجر (اذان صبح) باشد و زودتر از این موقع نباشد. یعنی شب غذا نخوریم و بخوابیم.

رسول الله ﷺ در این مورد می‌فرماید: «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً».

«سحری بخورید چون در سحری خوردن برکت است.»

۲. افطار کردن در اول وقت:

زمان خوردن افطار اندکی بعد از غروب خورشید (اذان مغرب) است.

۳. ترک کارهای زشت و صحبتهای ناروا:

یکی دیگر از آداب روزه این است که انسان روزه دار کارهای زشت و صحبتهای ناروا همچون اذیت دیگران، بی احترامی به پدر و مادر، دروغ، تهمت، غیبت، خبرچینی و فحش و بدگویی را ترک کند.

۴. صدقه دادن به نیازمندان و افطار دادن به آنها.

۵. تلاوت قرآن و نمازهای شب.

۶. طلب‌ها و خواستن نیازهای خود از خداوند.

۷. خواندن این دعا هنگام افطار «ذَهَبَ الظَّمأُ وَابْتَلَّتْ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ الله».

« تشنگی برطرف شد، و رگها (تار و پود بدن) تر گردید، و به خواست خدا پاداش محقق خواهد شد.»

کار در کلاس

۱- چند مورد از کارهای زشت که باید از آنها دوری کنیم را نام ببرید.
۲- شما در خانه چقدر به پدر و مادر خود کمک می کنید؟
۳- دانش‌آموزان عزیز آیا شما در رمضان مقداری از قرآن را که در تابستان آموخته اید مرور می کنید؟

کار در خانه

۱- آداب روزه را نام ببرید.
۲- دعای افطار را حفظ کنید.

درس ۴

روزه های سنت

«مَنْ صَامَ یَوْمًا فِی سَبِیلِ اللهِ بَاعَدَ اللهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِینَ خَرِیفًا».

«کسی که یک روز برای خدا (در راه خدا) روزه بگیرد خداوند او را هفتاد سال از آتش جهنم دور می کند.»

در دو درس گذشته آموختیم که روزه‌ی صحیح چگونه است. در این درس با روزه های سنت آشنا می شویم.

روزه‌ی سنت روزه‌ای است که خداوند آن را بر ما واجب نکرده اما رسول الله ﷺ برای شکر گزاری بیشتر این روزها را روزه می گرفته و ما مسلمانان نیز به پیروی از پیامبر اکرم ﷺ این روزها را روزه می گیریم.

این روزه ها عبارتند از:

۱. روزه ی عرفه:

روز نهم ذی الحجه است که حاجیان در صحرای عرفات می باشند. و سنت است که مردم (غیر از حاجیان) این روز را روزه بگیرند.

۲. روزه ی تاسوعا و عاشورا:

روزه گرفتن روز نهم و دهم ماه محرم سنت است چون رسول الله ﷺ در این روزها روزه می گرفته اند و ما به تبعیت از پیامبر ﷺ این دو روز را روزه می گیریم.

۳. روزه ی دوشنبه و پنج‌شنبه:

رسول الله ﷺ در مورد روزه گرفتن در این دو روز می فرمایند: «اعمال انسانها در این دو روز بر خداوند عرضه می‌شود دوست دارم در حالی اعمال من بر خداوند عرضه شود که روزه باشم».

۴. روزه ی سیزده، چهارده و پانزده هر ماه قمری:

بنا به فرموده رسول الله ﷺ، روزه گرفتن این سه روز در هر ماه برابر است با روزه گرفتن کل سال چون هر کار نیک نزد خداوند ده برابر می شود.

۵. روزه‌ی شش روز شوال:

بنا به فرموده‌ی رسول الله ﷺ کسی که ماه رمضان روزه بگیرد و پس از آن شش روز از شوال هم روزه بگیرد مانند این است که تمام سال روزه بوده است.

کار در کلاس

۱- روزه‌ی سنت چه روزه‌ای است؟

۲- چرا رسول الله ﷺ روزه‌ی سنت می گرفته است؟

کار در خانه

۱- روزه‌های سنت را نام ببرید.

۲- چرا در روز دوشنبه و پنج شنبه روزه می گیریم؟

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ﴾ [آل عمران: ۹۷]

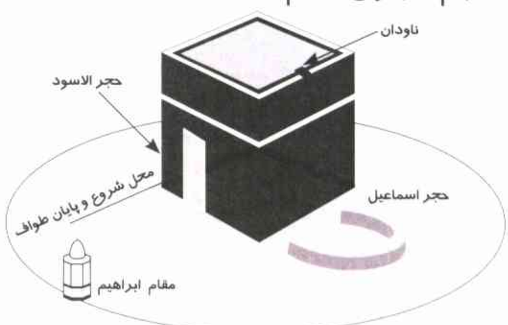
درس ۵

اهمیت حج

حج پنجمین رکن اسلام است و بر هر مسلمانی که توانایی رفتن به حج را دارد لازم است آن را ادا کند.

حج یعنی قصد خانه‌ی خدا کردن برای انجام دادن اعمال حج.

اصحاب هم برای اولین بار به سرپرستی ابوبکر صدیق رضی الله عنه برای انجام دادن اعمال حج در سال نهم هجری عازم مکه شدند.



حج فایده های زیادی دارد که به قسمتی از آنها اشاره می کنیم:

۱- جمع شدن مسلمانان و تقویت روحیه‌ی برادری در بین آنها.

باید بدانیم که دین اسلام به برادری مسلمانان و این که آنها از حال همدیگر خبر داشته باشند اهمیت زیادی داده است به همین خاطر خداوند متعال بیشتر عبادات را در جهت تحقق این هدف قرار داده است. مانند نمازهای پنج‌گانه که با جماعت آن را ادا می کنیم و نماز جمعه که سنبل جماعت است، مردم شهر در یک جا جمع می شوند و آن را برگزار می کنند.

۲- حج نشان دهنده‌ی مساوات و برابری بین مسلمانان است.

در مراسم حج همه‌ی مسلمانان یک نوع لباس می پوشند و همه با هم یک عمل را انجام می دهند و یک شعار را تکرار می کنند.

۳- حج به مسلمانان استقامت و بردباری می آموزد.

پس حج تمرین مناسبی برای تحمل سختی ها و مشکلات زندگی است.

۴- در مراسم حج انسان تواضع و آداب رفتار با دیگران را یاد می گیرد.

۵- حج یادآور سرگذشت پیامبر و یارانش و انبیاء ما قبل مانند ابراهیم و اسماعیل می‌باشد، که ما را به گذشتگان خود مرتبط می سازد.

کار درکلاس

۱- مسلمانان برای اولین بار در چه سالی و به سرپرستی چه کسی به حج رفتند؟

۲- سه تا از فایده های مهم حج را نام ببرید.

کار در خانه

۱- حج را تعریف کنید.

۲- حج و نماز جماعت و نماز جمعه چه شباهتی با هم دارند؟



إحرام



همان گونه که برای نماز خواندن شرایطی از قبیل مکان پاک، لباس پاک، رو به قبله ایستادن و وضو گرفتن لازم است، حج نیز دارای شرایط خاصی است که بر ما واجب است آنها را رعایت کنیم.

ما باید اعمال حج را همان طور که رسول الله ﷺ انجام داده‌اند انجام دهیم. ایشان می فرمایند: « خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» (اعمال حج را از من بیاموزید).

حج و عمره با احرام آغاز می‌شود و در هنگام احرام بستن باید نیت انجام حج یا عمره را داشته باشیم و این ذکر را تکرار کنیم:

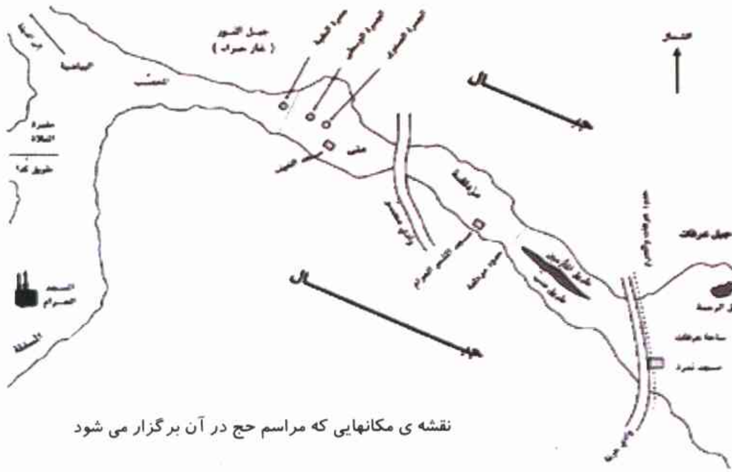
(لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ، لَبَّيْكَ لا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ ، لا شَرِيكَ لَكَ).

احرام بَستن به این معناست که قبل از نیت دو تکه پارچه سفید می پوشیم (این نوع لباس مخصوص مردان می باشد اما زنان لباس معمولی خود را می پوشند) و از آن به بعد بعضی از کارهایی که قبل از احرام بستن می توانستیم انجام دهیم ممنوع می شود که به محرمات احرام معروفند مثل: استفاده از اشیای خوشبو از قبیل عطر، صابون، شامپو، شکار کردن، تراشیدن موهای بدن، گرفتن ناخن و غیره.

کار در خانه

۱- ما اعمال حج را از چه کسی یاد می گیریم و تقلید می کنیم؟
۲- حج یا عمره چگونه شروع می شود؟
۳- مردان چگونه لباس احرام می پوشند؟

اعمال حج (۱)



نقشه ی مکانهایی که مراسم حج در آن برگزار می شود

معمولاً حجاج کشور ما ابتدا احرام به عمره می بندند و پس از ورود به مکه به مسجد الحرام رفته و اعمال عمره را انجام می دهند که شامل: طواف، سعی و تراشیدن سر می‌باشد. و از احرام خارج می شوند؛ تا اینکه در روز هشتم ذی الحجه از محل سکونت خود لباس حج را پوشیده و نیت حج می کنند و به صحرای منا رفته و شب را در آنجا می مانند.

حجاج بعد از نماز صبح روز نهم ذی حجه، رهسپار صحرای عرفات می شوند و از اذان ظهر تا غروب آفتاب در آنجا می مانند و به ذکر و دعا مشغول می شوند.

رسول الله ﷺ درباره‌ی ماندن در عرفه می فرمایند: «اَلْحَجُ عَرَفَة» (مهم‌ترین رکن حج، ماندن در عرفه می باشد).

بعد از آن به سرزمینی به نام مزدلفه می روند و نماز مغرب و عشاء را با هم در آنجا می خوانند و تا نماز صبح در آنجا می مانند.

ادامه‌ی اعمال حج در درس بعد خواهد آمد.

کار در کلاس

۱-از معلم خود بخواهید که سرزمین هایی که حاجیان به آنجا می روند را روی تابلو برای شما رسم کند.

کار در خانه

۱- حدیث درس را با ترجمه حفظ کنید.
۲- در روز چندم ذی الحجه به سرزمین عرفه می رویم؟
۳- زمان ماندن در عرفه را بنویسید.

درس ۸ — اعمال حج (۲)

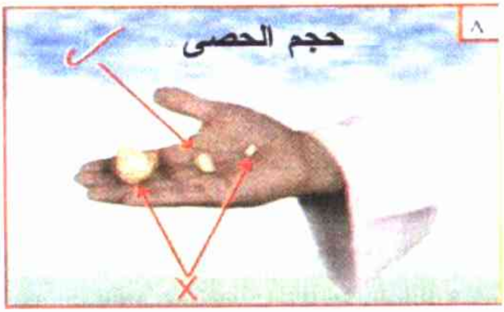
در درسهای گذشته با اعمالی از قبیل احرام و حضور در مکانی به نام عرفه آشنا شدیم. اکنون به بقیه اعمال حج می پردازیم.

حجاج بعد از ادای نماز صبح در مزدلفه به سوی سرزمین «منا» می روند و با هفت سنگی که قبلاً آنها را جمع کرده‌اند به آخرین ستون (جمره ی کبری) که نمادی از شیطان است، پرتاب می کنند.





ستون جمرات



بعد از آن، حجاج این چند عمل را انجام می دهند:

۱- هفت بار دور کعبه طواف می کنند.



طواف کعبه

۲- هفت بار بین دو کوه صفا و مروه رفت و آمد می کنند.



صفا و مروه

۳- موی سر خود را می تراشند.

۴- حیوانی را در راه خدا قربانی می کنند.

۵- در شبهای یازدهم و دوازدهم ذی الحجه شب را در منا می گذرانند و در روزهای ۱۱ و ۱۲ هر سه ستون را به ترتیب سنگ می زنند.

نحوه‌ی سنگ زدن به سه ستون در روزهای یازدهم و دوازدهم





جمره‌ی کنونی

با انجام دادن این کارها حج تمام می شود.

هنگامی که حجاج بیت الله الحرام قصد ترک مکه را داشته باشند، در آخرین

لحظات طواف وداع (خداحافظی) را انجام می دهند.
هر کس اعمال حج را طبق دستورات رسول الله ﷺ انجام دهد تمام گناهان او بخشیده می‌شود. پیامبر ﷺ در این باره می فرماید: انسان پس از ادای مناسک حج تمام گناهان او بخشیده می‌شود مثل اینکه تازه از مادر متولد شده است.

کار در خانه

۱- طواف یعنی چه؟
۲- خداحافظی از کعبه چگونه انجام می شود؟
۳- حج را باید چگونه انجام دهیم تا باعث بخشیده شدن گناهانمان شود؟

یاد داشت:

شابک: ۱-۲۹-۵۳۳۹-۶۰۰-۹۷۸